

De-coupling, de-risking: Καπιταλιστική κρίση και πολεμική εποχή

Γράφει ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ*

Ήδη από τις πρώτες μέρες της προεδρίας Τραμπ, ο όρος *de-coupling* άρχισε να γίνεται της μόδας. Με αυτόν περιγράφεται μια πολιτική στόχευση «αποσύνδεσης» της αμερικάνικης οικονομίας από αυτήν της Κίνας, θεωρώντας ότι υπάρχει ήδη υπερβολική «εξάρτηση» την οποία εκμεταλλεύεται επιδέξια η ηγεσία της δεύτερης, θέτοντας την αμερικάνικη ηγεμονία σε κίνδυνο. Έτσι, λοιπόν, σε αντίθεση με τα δήθεν ακλόνητα δόγματα των θεωρητικών της «ελεύθερης αγοράς», οι ΗΠΑ αλλά και άλλα ισχυρά κράτη της καπιταλιστικής Δύσης βάζουν ανοιχτά στο τραπέζι μέτρα «πολιτικής» που αντί να επιταχύνουν και βαθύνουν αυτό που ψευδώς έχει ονομαστεί «παγκοσμιοποίηση», μοιάζει να την ακρωτηριάζουν.

Παρουσιάζεται ένα παράδοξο: Οι εκπρόσωποι του «ελεύθερου εμπορίου» στη Δύση να υπερασπίζονται δασμούς και άλλους περιορισμούς στην ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, κεφαλαίων και τεχνολογιών, ενώ οι εκπρόσωποι του «κρατικίστικου» μοντέλου της Κίνας να μιλούν στο όνομα της «καλής και απρόσκοπτης παγκοσμιοποίησης».

Ήδη ακούγονται φωνές ανησυχίας για το «τέλος της παγκοσμιοποίησης». Σε ποιο βαθμό ωστόσο είναι πράγματι

«παγκοσμιοποιημένη» η οικονομία; Περίπου το μισό του διεθνούς εμπορίου, κεφαλαίων, πληροφοριών, καθώς και των ροών ανθρώπων, λαμβάνουν χώρα εντός μεγάλων περιοχών του κόσμου, παρά μεταξύ αυτών των μεγάλων περιοχών. Οι περισσότερες δραστηριότητες των παραπάνω κατηγοριών εξακολουθούν να είναι εγχώριες ή περιφερειακές, όχι πάντως «παγκόσμιες».

Μόνο το 20% της παγκόσμιας οικονομικής παραγωγής (σε όρους προστιθέμενης αξίας) εξάγεται. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις αντιστοιχούν μόλις στο 6% του ακαθάριστου σταθερού κεφαλαίου. Μόνο το 7% του χρόνου τηλεφωνικών κλήσεων (συμπεριλαμβανομένων και των κλήσεων μέσω Διαδικτύου) είναι διεθνείς, ενώ μόλις το 4% των ατόμων ζουν εκτός των χωρών όπου γεννήθηκαν. Το αναμφισβήτητο γεγονός ότι η πλειοψηφία των ανθρώπων έχει άλλη «αίσθηση» για την έκταση της «παγκοσμιοποίησης» αντανακλά την ασφυκτική ιδεολογική κυριαρχία εκείνων των μερίδων των κεφαλαίων που πρωταγωνιστούν στις διεργασίες της καπιταλιστικής διεθνοποίησης που παρουσιάζονται ως δήθεν αδήριτη, αναπόδραστη και αντικειμενική.

Ήδη από το 2014 οι ΗΠΑ ξεκίνησαν την επιβολή δασμών σε βάρος προϊόντων της Κίνας, κατηγορώντας τη δεύτερη για αθέμιτες πρακτικές ανταγωνισμού,

κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας, κατασκοπίας και άλλα παρόμοια. Η πολιτική του Τραμπ «Make America Great Again», διανθισμένη με αρκετή προπαγάνδα περί «υπεράσπισης της εγχώριας βιομηχανίας» και της «εθνικής ασφάλειας» των ΗΠΑ, κλιμακώθηκε με την προεδρία Μπάιντεν. Παρότι ο πόλεμος δασμών και αντασμών αγκάλιασε και «παραδοσιακούς» τομείς όπως τα μέταλλα, τελικά τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Κίνα αναπτύσσουν τον ανταγωνισμό και την προσπάθεια «αποδέσμευσης», κυρίως στα πεδία της νέας τεχνολογίας και ειδικότερα σε ό,τι αφορά τους ημιαγωγούς και τα νέα τεχνολογικά υλικά.

Η Κίνα επιχειρεί να κάνει το άλμα από ένα μεγάλο παγκόσμιο «εργοστάσιο παραγωγής» σε ένα υψηλό τεχνολογικό επίπεδο, διεκδικώντας να σπάσει την τεχνολογική πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ. Ο ασιατικός γίγαντας είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας στον κόσμο, αλλά έχει ξεχωριστή σημασία η σύνθεση των αναγκών της για εισαγωγές: Στην πρώτη θέση με αξία 434 δις. έχουν οι ημιαγωγοί, με το

πετρέλαιο να ακολουθεί στα 258 δις. Η διαμάχη με την Ταϊβάν, όσο και αν οι ΗΠΑ την καμουφλάρουν με το «άδολο» ενδιαφέρον τους για την «ελευθερία» και όσο και αν η Κίνα το παρουσιάζει σαν «ζήτημα εθνικής κυριαρχίας», στον πυρήνα της έχει το γεγονός ότι πάνω από το 80% της παραγωγής των ημιαγωγών γίνεται σε αυτό το νησί. Η στρατηγική των ΗΠΑ στοχεύει στο να «αποσυνδέσει» την Κίνα από αυτή την πηγή και γενικά να πλήξει τις ροές υψηλής τεχνολογίας και νέων υλικών προς τις ανταγωνιστές της. Ακόμη και οι κυρώσεις κατά της Ρωσίας για την εισβολή στην Ουκρανία, εντέλει, στο βάθος στοχεύουν να βάλουν στο κάδρο την Κίνα με επέκτασή τους σε αυτήν.

Πόσο όμως έχει αποδώσει αυτή η πολιτική της «αποδέσμευσης»; Τα αποτελέσματα είναι εντελώς πενιχρά. Πρόσφατη μελέτη της πολυεθνικής DHL, σε συνεργασία με Αμερικανικό Πανεπιστήμιο, κατέδειξε ότι παρά μια ορισμένη μικρή εικόνα «αποσύνδεσης» μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, η γενική τάση για τις διεθνείς ροές εμπορευμάτων, κεφαλαίων και πληροφο-

ριών είναι αυξητικές, ξεπερνώντας τα επίπεδα προ πανδημίας. Ακόμη όμως και το εμπόριο μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ έφτασε το 2022 στο ύψος ρεκόρ των 690,6 δισ. παρά τον περιορισμό των ροών σε κάποιους τεχνολογικούς τομείς.

Πρόσφατες εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου κάνουν λόγο για αρνητικές επιπτώσεις στην περίπτωση της «αποσύνδεσης» των παγκόσμιων οικονομιών και την επιστροφή σε πολιτικές «εθνικού προστατευτισμού». Ειδικότερα, γίνεται αναφορά σε μείωση παραγωγής 5% γενικά, αλλά 12% στις αναδυόμενες χώρες και αγορές. Αντίστοιχο έγγραφο εργασίας του ΔΝΤ αναφέρει ότι μια «αποσύνδεση» σε τομείς υψηλής τεχνολογίας θα οδηγήσει σε πτώση παραγωγής στις ΗΠΑ κατά 0,4-0,9%, αλλά μεγαλύτερη πτώση στην Κίνα κατά 0,6-3,9%. Το συμπέρασμα είναι αρκετά σαφές: Η ζημιά θα είναι (ή έστω εικάζεται) μεγαλύτερη για τον νέο επίδοξο ηγεμόνα (Κίνα), συνεπώς οι σημερινοί επικυρίαρχοι (ΗΠΑ) βιάζονται να κηρύξουν τον «πόλεμο».

Ο συνωστισμός Λαγκάρντ, Μπορέλ, Μακρόν και Σολτς, πρόσφατα στο Πεκίνο, φανερώνει πως οι σύμμαχοι των ΗΠΑ φοβούνται πως η κατάσταση θα ξεφύγει σε βάρος τους. Ακόμη και στην πρόσφατη σύνοδο των G7 έγιναν δηλώσεις ότι «δεν είναι στόχος το decoupling», αλλά το «de-risking», δηλαδή η μείωση των κινδύνων «ασφάλειας».

Όπως και να βαφτιστούν όμως οι πολιτικές ακραίου επιθετικού ανταγωνισμού στο πλαίσιο της μάχης για την παγκόσμια ηγεμονία, θα φέρουν φουρτούνες ακόμη και σε ισχυρές καπιταλιστικές οικονομίες και μεγάλες πολυεθνικές. Οι ίδιες οι μεγάλες εταιρείες ημιαγωγών πλήττονται από τις κυρώσεις κατά της Κίνας, καθώς η αγορά της τελευταίας αποτελεί το 18% της αγοράς που έχουν παγκόσμια και το 37% των εσόδων τους.

Δεν είναι όμως μόνο οι τομείς της νέας τεχνολογίας. Με στοιχεία του 2021 η Κίνα είναι στην πρώτη θέση στην παραγωγή προστιθέμενης αξίας (28,6%) με δεύτερη τις ΗΠΑ (16,9%) και τρίτη την ΕΕ (16,5%). Είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας με αξίες στα 3,5 δισ. και φυσικά ο πρώ-

τος εισαγωγέας, καθώς αποτελεί διέξοδο πρωτίστως για τις εξαγωγές της ΕΕ (310 δισ.), της Νότιας Κορέας (213 δισ.), της Ιαπωνίας (206 δισ.) και πολύ λιγότερο των ΗΠΑ (181 δισ.). Πολλές δυτικές εταιρείες παράγουν ένα μεγάλο μερίδιο, ή ακόμα και το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων και των κερδών τους από την κινεζική αγορά. Η Κίνα έχει πληθυσμό 1,4 δισεκατομμυρίων ανθρώπων. Τα σχεδόν 550 εκατομμύρια νοικοκυριά έχουν σημαντική αγοραστική δύναμη: Σε όρους αγοραστικής δύναμης, το 40% των κινεζικών νοικοκυριών κερδίζει 15.000-45.000 δολάρια ετησίως και το 9% κερδίζει περισσότερα από 45.000 δολάρια.

Στην ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική, η ΕΕ έχει ορίσει έξι κατηγορίες στρατηγικών προϊόντων: πρώτες ύλες, μπαταρίες, ενεργά φαρμακευτικά συστατικά, υδρογόνο, ημιαγωγοί και τεχνολογίες Cloud και αιχμής. Αυτές οι κατηγορίες περιλαμβάνουν 137 προϊόντα. Το 2021, το 52% αυτών των προϊόντων όμως προέρχονταν από την Κίνα! Συνεπώς, το τράνταγμα θα είναι πολύ μεγάλο.

Αν υπήρχε «γυμνή» οικονομία και «αόρατο χέρι της αγοράς», το συμπέρασμα θα ήταν απλό: Μια συνολική «αποσύνδεση» θα έβλαπτε ολόκληρη την παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία. Καμία δυτική χώρα, ούτε η Κίνα, ούτε άλλη χώρα που ακολουθεί μια «ορθολογική» οικονομική στρατηγική, δεν μπορεί να ενδιαφέρεται για ένα τέτοιο σενάριο. Με τα λόγια του Bloomberg, «μια πλήρης αποσύνδεση δεν επιφυλάσσει τίποτα καλό για τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα, εκτός εάν οι δύο χώρες ετοιμάζονται να πάνε σε πόλεμο».

Δεν θα είναι η πρώτη φορά που ο καπιταλιστικός «ορθολογισμός» καταλήγει σε τέτοιο εφιαλτικό συμπέρασμα. Το γεγονός ότι ο ενδο-καπιταλιστικός ανταγωνισμός τείνει όλο και περισσότερο να παίρνει τη μορφή ανταγωνισμού μέσω δύο παγκόσμιων καπιταλιστικών μπλοκ στα οποία «στριμώχνονται» όλες οι καπιταλιστικές χώρες, ακόμη και ενάντια στα άμεσα οικονομικά τους συμφέροντα, οπωσδήποτε είναι πολύ ανησυχητικό σημάδι. **T**